

Föreskrift 19/011/2002

YRKESEXAMEN FÖR
FASTIGHETSSKÖTARE

2002

GRUNDER FÖR
FRISTÅENDE EXAMEN

YRKESEXAMEN FÖR FASTIGHETSSKÖTARE
EXAMENSGRUNDER

UTBILDNINGSTYRELSEN 2002

Edita Prima Oy
Helsingfors 2002

ISBN 952-13-1654-3 (häft.)
ISBN 952-13-1655-1 (pdf)

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

DNR **19/011/2002**

FÖRESKRIFT **Iakttas som förpliktande**

DATUM **22.4.2002**

Giltighetstid **fr.o.m. 1.6.2002 tillsvidare**

De stadganden på vilka befogenheten att utfärda föreskriften bygger

L 631/1998 13 § 2 mom

F 812/1998 1 § 1 mom

Upphäver Föreskrift Nr **158/011/95**

Ändrar Föreskrift Nr

GRUNDERNA FÖR YRKESEXAMEN FÖR FASTIGHETSSKÖTARE

Utbildningsstyrelsen har fastställt grunder för yrkesexamen för fastighetsskötare. Examensgrunderna skall iakttas fr.o.m. 1.6.2002 tillsvidare.

Utbildningsanordnare som ordnar utbildning som förbereder för examen eller för del därav skall göra upp och godkänna en läroplan för utbildningen med beaktande av vad som bestämts i dessa grunder. Som en del av den förberedande utbildningen skall ordnas prov som utvisar yrkesskickligheten.

Examenskommissionen, examensarrangören och utbildningsanordnaren kan inte lämna grunderna för examen obeaktade eller avvika från dem.

Om de uppgifter som skall antecknas på betygen och om betygsmodellerna samt om grunderna för uppgörandet av de personliga studieprogrammen bestäms separat.

Generaldirektör

JUKKA SARJALA

Jukka Sarjala

Undervisningsråd

OLLI HAUTAKOSKI

Olli Hautakoski

INNEHÅLL

Kapitel 1

Syftet med fristående examina och målen för dem	7
1 § Fristående examina	7
2 § Förberedande utbildning för fristående examina	7
3 § De allmänna grunderna för sätten av påvisa yrkesskickligheten och för bedömning av examensprestationerna	8

Kapitel 2

Uppbyggnaden av yrkesexamen för fastighetsskötare	8
1 § Examensdelarna	8

Kapitel 3

YRKESEXAMEN FÖR FASTIGHETSSKÖTARE – KRAVEN PÅ YRKESSKICKLIGHET OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNINGEN.....9

1 § FASTIGHETSSKÖTARENS BASKUNSKAPER OCH -FÄRDIGHETER.....	9
a) Kraven på yrkesskicklighet	9
b) Sätten att påvisa yrkesskickligheten.....	14
c) Mål och kriterier för bedömningen	15
2 § SKÖTSEL OCH UNDERHÅLL AV UPPVÄRMNINGS-, VATTEN- OCH AVLOPPSSYSTEM	16
a) Kraven på yrkesskicklighet	16
b) Sätten att påvisa yrkesskickligheten.....	16
c) Mål och kriterier för bedömningen	17
3 § SKÖTSEL OCH UNDERHÅLL AV BYGGNADER	18
a) Kraven på yrkesskicklighet	18
b) Sätten att påvisa yrkesskickligheten.....	18
c) Mål och kriterier för bedömningen	18
4 § SKÖTSEL OCH UNDERHÅLL AV MILJÖN.....	19
a) Kraven på yrkesskicklighet	19
b) Sätten att påvisa yrkesskickligheten.....	20
c) Mål och kriterier för bedömningen	20

5 §	SKÖTSEL OCH UNDERHÅLL AV VENTILATIONSSYSTEM	21
	a) Kraven på yrkesskicklighet	21
	b) Sätten att påvisa yrkesskickligheten.....	22
	c) Mål och kriterier för bedömningen	22
6 §	FÖRETAGSAMHET	23
	a) Kraven på yrkesskicklighet	23
	b) Sätten att påvisa yrkesskickligheten.....	23
	c) Mål och kriterier för bedömningen	24

Kapitel 1

SYFTET MED FRISTÅENDE EXAMINA OCH MÅLEN FÖR DEM

1 § FRISTÅENDE EXAMINA

De fristående examina är inte beroende av det sätt på vilket man förvärvat sig sin yrkesskicklighet. Det kunnande som examinanderna har skaffat sig genom utbildning, i arbetslivet eller genom sina intressen behandlas som en helhet, så att detta kunnande kan användas när den erfordrade yrkesskickligheten skall påvisas vid de fristående yrkesproven.

De fristående examina är modulära till sin struktur. De utgörs av uppgiftshelheter, som baseras på arbetslivet och dess utvecklingsbehov och som präglas av det som förenar verksamheten med den teoretiska grunden, av mångsidig yrkesskicklighet och av att arbetsprocessen integreras med resultaten av den. Varje del av en examen utgör ett delområde av yrkeskompetensen, som kan lyftas ut ur den naturliga arbetsprocessen och bilda en självständig helhet som kan bedömas. De fristående yrkesproven arrangeras och avläggs flexibelt för en examensdel i sänder. Examinandernas mål kan också vara att endast avlägga en eller flera delar av en examen, inte hela examen.

Grunden för beskrivningen av kraven på yrkesskicklighet är den kvalifikationsbestämning som anses vara lämpligast för yrkesområdet. Beskrivningen koncentreras på kraven för branschens centrala funktioner, behärskning av verksamhetsprocessen och omfattande yrkespraxis. I kraven ingår också de för arbetslivet nödvändiga språkkunskaperna och sociala färdigheterna.

2 § FÖRBEREDANDE UTBILDNING FÖR FRISTÅENDE EXAMINA

Systemet med fristående examina ställer inte examinanderna inför förhandsvillkor i fråga om utbildning. Emellertid avläggs dessa examina i allmänhet i samband med något slag av förberedande utbildning.

Den som anordnar förberedande utbildning skall fastställa läroplanen för utbildningen enligt examensgrunderna. Utbildningen och de fristående yrkesprov som ingår i den skall läggas upp enligt examensdelarna. Det åligger utbildningsanordnaren att arrangera de fristående yrkesproven som en del av den förberedande utbildningen. Till de studerandes skyldigheter hör att delta i dessa prov i samband med studierna.

De gemensamma studier, som ingår i en grundexamen som avläggs som grundläggande yrkesutbildning, är inte obligatoriska i en utbildning som förbereder för en grundexamen som avläggs som en fristående examen. Målen för dessa studier beaktas dock i tillämpliga delar i läroplanen och i arrangemangen för undervisningen.

3 § DE ALLMÄNNA GRUNDERNA FÖR SÄTTET AV PÅVISA YRKESSKICKLIGHETEN OCH FÖR BEDÖMNING AV EXAMENSPRESTATIONERNA

Bedömningen av de fristående yrkesproven förutsätter metodisk insamling av material, beslutsfattande och dokumentering angående examinandernas yrkesmässiga och arbetsrelaterade färdigheter, som jämförs med de i examensgrunderna fastställda kraven på yrkesskicklighet och med bedömningskriterierna. Tyngdpunkten vid bedömningen ligger på det praktiska arbetet och arbetsmetoderna. Färdigheterna eller kunnandet bedöms i allmänhet direkt enligt motsvarande arbete.

Miljön för de fristående yrkesproven skall vara verklig eller så realistisk som möjligt. Vid bedömningen tillämpas mångsidigt olika kvalitativa bedömningsmetoder såsom iakttagelser, intervjuer, frågor och portföljer samt självvärdering och gruppbedömning. De fristående yrkesproven läggs upp enligt examensdelarna så att man vid proven kan bedöma om examinanden uppfyller de centrala kraven på behärskandet av yrket.

Målen för bedömningen anger de kompetensområden som ägnas speciell uppmärksamhet vid bedömningen. Målen hänför sig till de centrala färdigheterna och man ser till att examinanden behärskar den teori som ligger till grund för arbetet samt att han/ hon behärskar arbetsmetoder, arbetsutrustning, material och arbetsprocesser. Såväl målen för bedömningen som bedömningskriterierna härleds ur kraven på yrkesskicklighet för motsvarande examensdel. Kriterierna för bedömningen baserar sig på målen för bedömningen och de anger och preciserar prestationer på olika nivåer. Bedömningskriterierna utgör trösklar med vilkas hjälp det är möjligt att differentiera kompetensnivån.

Kapitel 2

UPPBYGGNADEN AV YRKESEXAMEN FÖR FASTIGHETSSKÖTARE

1 § EXAMENSDELARNA

För att erhålla examensbetyg skall följande delar avläggas:

Fastighetsskötarens baskunskaper och –färdigheter
Skötsel och underhåll av uppvärmnings-, vatten- och avloppssystem
Skötsel och underhåll av byggnader

samt en av följande delar:

Skötsel och underhåll av miljö
Skötsel och underhåll av ventilationssystem
Företagsamhet.

Kapitel 3

YRKESEXAMEN FÖR FASTIGHETSSKÖTARE – KRAVEN PÅ YRKESSKICKLIGHET OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNINGEN

1 § FASTIGHETSSKÖTARENS BASKUNSKAPER OCH –FÄRDIGHETER

a) Kraven på yrkesskicklighet

1) SAMARBETSFÖRMÅGA

Examinanden känner till den kundorienterade affärsverksamhetsprocessen. Han är medveten om och beaktar i sin verksamhet både interna och externa kunders förväntningar och behov. Han kan klarlägga omfattningen och kvaliteten på produkten eller tjänsten som skall levereras samt jämföra den med kundens förväntningar. Han kan i enlighet med sina befogenheter besluta vilka av de ändringar kunden framför kan genomföras och beaktar ändringarnas tekniska och ekonomiska konsekvenser. Han kan för fortsatta åtgärder spara det korrekta innehållet i den information kunden framfört eller den kundrespons som erhållits. Han kan hjälpa kunden med behövliga kontakter inom sin egen organisation. Han kan slutföra arbetet och ge kunden nödvändig information.

Examinanden inser att hans verksamhet är en del av företagets eller organisationens verksamhet. Han förstår dessutom att han i sitt arbete representerar företaget eller organisationen utåt. Han kan arbeta i team och inser vilken betydelse kundservicen har för företagsbilden. Han förstår grundprinciperna för hur företagets eller organisationens resultat uppkommer och sin egen betydelse för företagets eller organisationens resultat.

2) FÄRDIGHETER I ANSLUTNING TILL ARBETSMILJÖN

Examinanden känner till betydelsen av förebyggande arbetarskydd och kan ta det i beaktande då han utvecklar sin arbetsmiljö.

Examinanden känner till vilka olycksrisker och olägenheter för hälsan som är typiska för arbetsmiljön och kan utföra nödvändiga säkerhets- och skyddsåtgärder. Han känner till den överenskomna praxisen på arbetsplatsen beträffande förvaring och hantering av arbetsredskap, reservdelar och tillbehör samt kan för sin del upprätthålla ordningen på arbetsplatsen. Han känner till arbetsmiljöns krav på renhet, hur de kemikalier som används inom fastighetsskötseln påverkar miljön samt olika former för avfallshantering. Han kan beakta arbetets inverkan på arbetsmiljön. Han har ett giltigt tillstånd för heta arbeten och har genomgått FHJ1-utbildning.

3) FÄRDIGHETER I ATT ARBETA EKONOMISKT

Examinanden kan använda arbetsredskap, maskiner och tillbehör inom fastighetsskötsel ekonomiskt och kan beakta totalekonomisk användning av reservdelar och tillbehör. Han använder arbetsredskap, maskiner och apparater ändamålsenligt och i enlighet med uppgiftsbeskrivningen ser till att de är i användbart skick. Han behärskar arbetsuppgifterna inom sitt uppgiftsområde så att han i sina arbetsprestationer kan uppnå den kvalitet och snabbhet som förutsätts i arbetet. I sina arbetsprestationer och avgöranden kan han beakta arbetsmetodens inverkan på totalkostnaderna.

Examinanden kan planera och fullfölja sina arbetsuppgifter så att onödiga väntetider kan undvikas. Han värdesätter sitt yrke och sitt arbete och kan sköta om sin arbetsförmåga. Han förbinder sig att utföra arbetsuppgifterna han mottagit samt ansvarar för resultatet för sin del. Han känner till betydelsen av arbetsproduktiviteten och –effektiviteten i företagsekonomisk verksamhet samt kan bedöma fastighetsskötarens arbetseffektivitet. Han kan bedöma arbetsprocesserna inom sitt arbetsområde med tanke på arbetsmetoder, arbetets kvalitet och ekonomisk utveckling.

Examinanden känner till de allmänna kraven som kvalitetssystemen ställer på verksamheten. Med hjälp av arbetsbeskrivningar, servicebeskrivningar och serviceböcker kan han klarlägga vilken kvalitet som förutsätts av arbetet och produkterna samt kan uppnå den nödvändiga kvalitetsnivån och arbetstakten. Han förstår det inbördes beroendet mellan arbetskvaliteten och uppkomna kostnader. Han förstår hur arbetskvaliteten påverkar produkternas användbarhet och möjligheterna att marknadsföra dem. Han inser betydelsen av tidsenlig personlig yrkesskicklighet som en del av företagets eller organisationens kvalitetssystem och strävar efter att aktivt upprätthålla sin yrkesskicklighet.

4) PERSONLIG ARBETSSÄKERHET

Examinanden känner till den personliga skyddsutrustningen samt när man behöver använda den och vilka krav som ställs på användningen. Han kan skydda sin syn genom att använda ögonskydd och sin hörsel med hörselskydd, såsom propp-, kåp- eller hjälmhörselskydd. Han kan skydda sitt huvud och sitt ansikte genom att använda huvudskydd, till exempel skyddshjälm med ansiktsskydd. Han kan använda olika andningsskydd på rätt sätt och kan välja filteringsätt och –effektivitet enligt arbetsförhållandena. Han kan använda annan skyddsutrustning, såsom skyddshandskar, fotskydd, arbets- och skyddskläder samt fallskydd på rätt sätt. Han känner sitt ansvar i användningen av personlig skyddsutrustning. Han kan arbeta säkert på byggnadsställningar.

5) BASFÄRDIGHETER I UPPVÄRMNINGSTEKNIK

Examinanden känner till de vanligaste uppvärmningssystemen, såsom vattenburna uppvärmningssystem, eluppvärmningssystem och luftuppvärmningssystem. Han känner till de vanligaste värmeproduktionssätten, såsom fjärrvärme, oljeeldning och inhemska bränslen samt solenergi och värmepump. Examinanden förstår fjärrvärmeproduktionens- och -distributionens behov och mål samt principerna för dess funktion och genomförande. Han vet vilka komponenter kundernas anläggningar har och hur de fungerar. Han kan lokalisera de vanligaste felen och funktionsstörningarna som förekommer i värmefördelningscentraler. Han förstår hur anläggningarnas funktion påverkar fastighetens uppvärmnings-, ventilations- och bruksvattensystem samt energiförbrukningen. Han förstår vilken betydelse uppvärmningssystemet har för en byggnads inomhusklimat och energiförbrukning samt känner till den miljöpåverkan som olika alternativ för värmeproduktion medför. Examinanden förstår hur fastigheters uppvärmningssystem fungerar så att han kan lokalisera fel i anläggningen. Han kan kontrollera och klarlägga läget för avstängnings- och linjeregleringsventiler och deras funktion samt justera förhandsinställda värden på termostatutrustade värmeelement. Han kan testa säkerhetsanordningarna i uppvärmningssystem och kontrollera att expansionssystemet fungerar samt om förtrycket är tillräckligt stort i olika byggnader. Han kan utföra nödvändiga kontroller och serviceåtgärder som hör till expansionssystem. Han vet hur man kan upptäcka inre läckage i uppvärmningssystemets värmeväxlare.

6) BASFÄRDIGHETER I VATTEN- OCH AVLOPPSTEKNIK

Examinanden känner till hur vattnet anskaffas, distribueras till konsumenterna och leds tillbaka till naturen. Han känner till de delprocesser och begrepp som används inom vattenbehandlingen såsom råvattenkällor, föroreningar i vattnet, kommunala vattenverk, vattenrening och -distribution, mätning av vattenmängder, avloppsvatten och dess behandling. Han känner till de vanliga vatten- och avloppssystemen, hur de fungerar och vilka rörmaterial, rörtillbehör, armaturer och anordningar som används i dem. Han kan läsa vatten- och avloppstekniska ritningar, kopplingsscheman och planfigurer. Han känner till grunderna i bestämnelserna som gäller vattenledningar, avlopp och armaturer.

Examinanden kan utföra kranservice och reparera spolningsanordningen i en WC-stol. Han kan öppna ett avlopp. Han kan mäta och reglera vattenmängden i en engreppsblandare. Han vet vilka faktorer förorsakar korrosion i vattenledningsrören och hur man skall handla i oväntade läckagesituationer. Han vet hur avstängnings- och säkerhetsanordningarna för avloppssystem (t.ex. en uppdämpningsventil) fungerar. Han vet hur man kan upptäcka inre läckage i bruksvattnets värmeväxlare.

7) BASFÄRDIGHETER I VENTILATIONSTEKNIK

Examinanden känner till funktionsprinciperna för de vanligaste ventilationsystemen. Han känner till brandskyddsbestämmelserna i samband med ventilationssystemen och övriga myndighetsbestämmelser och direktiv samt kan beakta dem i sitt arbete. Han förstår vilken betydelse ventilationsanläggningarna har för inomhusklimatet, miljöhygien, byggnadshelheten och boendetrivsln. Han känner till ventilationssystemen och kan läsa ventilationsritningar, kopplings-scheman och planritningar. Han känner till grunderna för bestämmelserna som gäller ventilation och luftkonditionering.

Examinanden känner till hur ventilationsapparaterna och deras delar fungerar. Han känner till klassificeringen av luftfilter och kan byta filter samt bedöma tätheten när de installeras och kalibrera tryckskillnadsmätare. Han kan byta fläktremmarna samt justera dem till rätt spändhet. Han kan säkerställa att ventilationsapparaten inte i misstag kan påkopplas under serviceåtgärder. Han kan kontrollera läget och funktionen av friskluftsplåten enligt funktionsbeskrivningen. Han känner till avstängnings- och regleringsanordningarna för kanalsystemet (bl.a. brandplåtarna) och vet hur de fungerar.

Examinanden känner till funktionsprinciperna för kylteknikprocessen samt kan sköta om byggnads- och kyltekniska anordningar i samband med fastighetens kylrumssystem.

8) BASFÄRDIGHETER I FASTIGHETSSKÖTSEL

Examinanden har en uppfattning om fastighetsskötseln som bransch, om administrationen och helhetsanvändningen av en fastighet med tanke på teknisk funktionsduglighet, trivsel och ekonomi samt om fastighetsskötarens arbetsuppgifter. Han förstår begreppet fastighetens livscykel samt målen för fastighetsskötseln och fastighetsskötselns produkter.

Examinanden har kunskap om olika låsningssystem och kan använda dem. Han kan förvara universalnycklar ändamålsenligt och förstår sitt ansvar för deras förvaring, överlåtelse och användning. Han känner till instruktionerna i samband med upprätthållande av ordningen och olika krissituationer. Han kan vid behov tillkalla polis, bevakningsföretag eller ambulans.

Examinanden känner till organisationen i ett bostadsaktiebolag och hur bostadsaktiebolag fungerar med tanke på beslutsfattande. Han känner till schemat som visar ansvarsfördelningen och grunderna för försäkring av fastigheten. Han känner till grunderna för avtal om fastighetsskötsel och förstår produktbegreppet beträffande tjänster i fastighetsskötselbranschen. Han vet hur kostnaderna för fastighetens underhåll fördelas och hur stora de är i förhållande till varandra. Han känner till direktiven för flaggning och kan behandla Finlands flagga högaktningsfullt.

Examinanden känner till de bestämmelser och direktiv som gäller det egna områdets avfallshantering.

Examinanden känner till grunderna för städningsmetoder som används inne i fastigheter samt användningen av rengöringsmedel.

Examinanden kan beräkna byggnadens värmebehovstal (värmeindex) och kan uppskatta dess storlek i relation till andra motsvarande byggnader. Han känner till principerna för måluppföljning. Han känner till parametrarna för vatten- och elförbrukningen och känner till medelförbrukningen per person. Han vet hur man kan påverka förbrukningen av uppvärmningsenergi och kan vägleda fastighetsanvändarna i energibesparing. Han förstår de inbördes relationerna mellan kundservice och -kvalitet samt tekniska system och deras betydelse för energiförbrukning och miljöaspekter.

Examinanden förstår den administrativa och ekonomiska helheten i olika fastigheters funktion. Han känner till grundfrågorna och kraven i samband med avtal för fastighetsskötsel samt de mest centrala anställnings- och arbetarskyddsfrågorna.

Examinanden kan sköta och återställa gräsmattor och planteringar under olika årstider. Han känner igen de vanligaste giftiga prydnadsväxterna. Han kan välja rätta bekämpningsmedel för ogräs och har baskunskaper i gödsling. Han kan planera och utföra snöplogning och halkbekämpningsuppgifter vintertid. Han kan hålla utomhusområdena rena och snygga året runt och vet vilken betydelse detta har för fastighetens användbarhet.

Examinanden behärskar grunderna i datateknik, såsom användning av grafiska, textbehandlings- och kalkyleringsprogram samt e-post och Internet. Han känner till programtillämpningar inom branschen för VVS- och fastighetsskötsel och kan använda dem med hjälp av handbok. Han känner till kraven på dokumentation och datateknik samt verksamhetsmodeller i de företag eller organisationer som använder kvalitetssystem.

9) BASFÄRDIGHETER I ELSÄKERHET OCH ELTEKNIK

Examinanden känner till de vanligaste VVS-tekniska elsystemen och elapparaterna och deras funktionsprinciper. Han kan läsa elritningar, kopplingsscheman och planritningar.

Examinanden förstår olycksfallsrisken när han handhar elapparat och kan iaktta korrekta och trygga arbetsätt i samband med dem. Han känner till riskfaktorerna i samband med fastighetens elapparater och vet vilka elarbeten han får utföra i fastigheten.

Examinanden känner till grunderna för hur belysningen påverkar inomhusmiljöns kvalitet. Han kan byta lysrör och glimtändare. Han vet hur storleken på säkringar bestäms och kan bedöma när man har kopplat för många elförbrukande apparater till en säkring, t.ex. biluppvärmningsplatser. Han kan använda kopplingsur och timer i fastighetens elsystem med hjälp av handböcker. Han känner till funktionsprinciperna för brandlarms-, tjuvlarms- och passagekontrollsystem.

Examinanden kan tillverka och reparera skarvsladdar och sköta om att de är i skick samt byta täckskivor i väggkontakter och strömställare. Han kan testa batteriuppsättningar och brandvarnare samt vid behov koppla bort delar av brandvarnarna ur nätet. Han kan se till att de apparater eller delar av nätet som är trasiga eller som det utförs service på, görs spänningsfria samt märka och låsa dem under arbetet.

10) BASFÄRDIGHETER I VVS-AUTOMATION

Examinanden kan på basis av reglerscheman och funktionsbeskrivningar klarlägga funktionsprincipen för en anläggning och lokalisera dess olika komponenter. Han kan namnge de vanligaste larmorsakerna och funktionsstörningarna.

Examinanden förstår hur reglerkretsen för VVS-system fungerar. Han kan ändra lutningen för enhetsreglagens reglerkurva och flytta på kurvan i rätt riktning. Han kan ställa in nattsänkningsperioder. Han kan ställa in och reglera temperaturvärdena för det varma bruksvattnet och tilluften i ventilations-systemet. Han känner till de vanligaste slavkopplingarna för ventilationsanläggningarna samt hur fläktar, friskluftsplåtar och säkerhetsanordningar fungerar. Han känner till funktionsprinciperna beträffande termostat för frysings- och brandskydd samt kan kvittera dem och testa deras funktion.

Examinanden känner till huvudbeståndsdelarna i och funktionsprinciperna för ett datorstyrt centralt regler- och övervakningssystem samt kan utföra inställningsändringar och skriva ut rapporter.

11) BASFÄRDIGHETER I BYGGNADSTEKNIK

Examinanden känner till de vanligaste hand- och maskinredskapen som används vid bygnadsarbetsplatser samt deras användningsobjekt och egenskaper.

Examinanden kan utföra servicearbeten på byggnadstekniska anordningar, såsom justering och reparation av dörrar, fönster och lås. Han kan byta ut lampor och trasiga kupor som hör till utomhusbelysningen. Han känner till farorna med asbest och kan handla rätt om han upptäcker att eventuell asbest i fastigheten kan hamna i inomhusluften. Han har en uppfattning om hur fuktskador uppstår i byggnaden och vet vilka hälsorisker mögel innebär. Han förstår hur byggnadsmaterial och bl.a. målfärger inverkar på inomhusklimatet.

b) Sätten att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten påvisas i regel genom att examinandena utför ifrågavarande arbetsuppgifter i vanlig arbetsmiljö eller genom särskilda arbetsprestationer i en sådan omfattning att kunnandet kan tillförlitligt påvisas motsvara kraven på yrkesskicklighet med tanke på både praktiska och teoretiska kunskaper som behövs i branschen. Under arbetsprestationen kan bedömarena ställa komplet-

terande tilläggsfrågor till examinanden. Att examinanden behärskar kompletterande färdigheter, bakgrundskunskaper och bestämmelser kan också kontrolleras med separata prov i den mån dessa kunskaper inte framgår vid själva arbetsprestationen. Vid behov kan yrkesprovet avläggas i flera delar eller arbetsobjekt, dock så att kunnandet kan mätas i den omfattning kraven förutsätter. Yrkesskickligheten kan också utredas med hjälp av intervjuer eller andra förfaringssätt, som kan precisera nivån av examinandens kunnande. Vid bedömningen skall också examinandens egen bedömning av sin prestation beaktas.

c) Mål och kriterier för bedömningen

Prestationen bedöms enligt skalan godkänd/underkänd. Om prestationen underkänns får examinanden skriftligen besked om vilka delprestationer underkänts och vilka godkänts samt en redogörelse för varför prestationen underkänts. För att främja examinandens yrkesmässiga utveckling ges feedback också då prestationen är godkänd. Vid yrkesproven skall arbetstakten motsvara normal arbetstakt inom branschen.

Prestationen är godkänd om

- examinanden fyller kraven på yrkesskicklighet
- examinanden handlar på ett yrkesmässigt godtagbart sätt och med yrkesmässig snabbhet
- slutresultatet av arbetet motsvarar uppgiftsbeskrivningen
- slutresultatet av arbetet fyller uppställda kvalitetskrav och
- examinanden handlar i övrigt i enlighet med följande beskrivning:

Examinanden behärskar helheter. Arbetet utförs systematiskt och framskrider konsekvent. Han väljer rätta arbetsmetoder och redskap samt använder dem på rätt sätt. Han har de kunskaper och färdigheter som behövs i arbetet och han kan använda tekniska dokument och källmaterial samt mätutrustning och maskiner som behövs i arbetet. Han kan utarbeta nödvändiga dokument i sitt arbete. Han väljer rätta reservdelar, material och tillbehör samt använder dem ekonomiskt. Han är kostnadsmedveten och beaktar verksamhetens totala lönsamhet. Han handlar miljövänligt. Han kan samarbeta. Han kan betjäna kunderna väl/i enlighet med sitt företags eller sin organisations serviceprinciper. Han iakttar säkerhet i arbetet och i ordningen på arbetsplatsen. Han kan redogöra för arbetsgången och ge kunden feedback på sitt eget arbete.

Prestationen är alltid underkänd om

- slutresultatet av arbetet inte fyller kraven på yrkesskicklighet för examen
- slutresultatet av arbetet inte fyller kraven på kvalitetsnivå eller
- tiden som reserverats för yrkesprovet klart överskrids.

Dessutom leder en uppenbar likgiltighet för egen eller andras säkerhet eller osakligt beteende gentemot kunder eller andra intressentgrupper till att provet avbryts omedelbart och prestationen underkänns.

2 § SKÖTSEL OCH UNDERHÅLL AV UPPVÄRMNINGS-, VATTEN- OCH AVLOPPSSYSTEM

a) Kraven på yrkesskicklighet

Examinanden förstår och kan med hjälp av kopplings- och funktionsscheman utreda funktionsprinciperna för uppvärmning av fastigheter som anslutits till fjärrvärme eller som är oljeeldade. Han klarar av att utföra underhållsåtgärder och vanliga reparationsåtgärder på fastighetens värmeanordningar. Han kan uppskatta anordningarnas funktionsduglighet med hjälp av tillopps- och returvattenmätarna i samband med fjärrvärme.

Examinanden kan sköta om oljeeldningsanläggningar och utföra service på dem så att de fungerar med bästa möjliga verkningsgrad. Han kan utreda hur olika brännartyper fungerar och sota värmepannan på rätt sätt. I arbetet följer han säkra arbetsätt och känner till myndighetsföreskrifterna om oljeeldning.

Examinanden förstår funktionsprinciperna för reglerutrustningen som hör till värmeproduktionen.

Examinanden förstår funktionsprinciperna för vattenburen centralvärme, känner till den grundläggande konstruktionen av expansionssystem samt kan upptäcka störningstillstånd och eliminera dem. Han klarar av att utföra service på avstängnings- och regleringsanordningar samt övrig utrustning i samband med nätverket. Han känner till olika sätt att mäta rumstemperaturen och kan förhandsjustera värmeelementventiler samt reglera termostatdelen.

Examinanden förstår funktionsprinciperna för fastighetens vatten- och avloppssystem samt vet hur enskilda vattenarmaturer fungerar. På basis av felanmälningar kan han utreda och reparera eller låta reparera fel som uppkommer i enskilda rum eller större utrymmen.

Examinanden känner till funktionsprinciperna för olika system för första-handssläckning och kan använda tillhörande utrustning. Han kan sköta om och utföra service på dessa system samt reparera eller i krävande fall låta reparera fel i maskiner, anordningar och utrustning.

Examinanden känner till grunderna för kvalitetskraven som ställs på simbassängvatten och kan utföra dagliga bassängvattenanalyser. Han känner till cirkulationssystemet för simbassängvattnet och vattenreningsprocesserna i cirkulationssystemet.

Examinanden kan rapportera om utförda underhålls- och serviceåtgärder muntligt, skriftligt och via e-post till fastighetens alla intressentgrupper samt kan vidta omedelbara reparationsåtgärder om överraskande fel uppkommer.

b) Sätten att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten påvisas i regel genom att examinandens utför ifrågavarande arbetsuppgifter i vanlig arbetsmiljö eller genom särskilda arbetsprestationer i en sådan omfattning att kunnandet kan tillförlitligt påvisas motsvara kraven på yrkesskicklighet med tanke på både praktiska och teoretiska kunskaper som behövs

i branschen. Under arbetsprestationen kan bedömarna ställa kompletterande tillägsfrågor till examinanden. Att examinanden behärskar kompletterande färdigheter, bakgrundskunskaper och bestämmelser kan också kontrolleras med separata prov i den mån dessa kunskaper inte framgår vid själva arbetsprestationen. Vid behov kan yrkesprovet avläggas i flera delar eller arbetsobjekt, dock så att kunnandet kan mätas i den omfattning kraven förutsätter. Yrkesskickligheten kan också utredas med hjälp av intervjuer eller andra förfaringssätt, som kan precisera nivån av examinandens kunnande. Vid bedömningen skall också examinandens egen bedömning av sin prestation beaktas.

c) Mål och kriterier för bedömningen

Prestationen bedöms enligt skalan godkänd/underkänd. Om prestationen underkänns får examinanden skriftligen besked om vilka delprestationer underkänts och vilka godkänts samt en redogörelse för varför prestationen underkänts. För att främja examinandens yrkesmässiga utveckling ges feedback också då prestationen är godkänd. Vid yrkesproven skall arbetstakten motsvara normal arbetstakt inom branschen.

Prestationen är godkänd om

- examinanden fyller kraven på yrkesskicklighet
- examinanden handlar på ett yrkesmässigt godtagbart sätt och med yrkesmässig snabbhet
- slutresultatet av arbetet fyller uppgiftsbeskrivningen
- slutresultatet av arbetet fyller uppställda kvalitetskrav och
- examinanden handlar i övrigt i enlighet med följande beskrivning:

Examinanden behärskar helheter. Arbetet utförs systematiskt och framskrider konsekvent. Han väljer rätta arbetsmetoder och redskap samt använder dem på rätt sätt. Han har de kunskaper och färdigheter som behövs i arbetet och han kan använda tekniska dokument och källmaterial samt mätutrustning och maskiner som behövs i arbetet. Han kan utarbeta nödvändiga dokument i sitt arbete. Han väljer rätta reservdelar, material och tillbehör samt använder dem ekonomiskt. Han är kostnadsmedveten och beaktar verksamhetens totala lönsamhet. Han handlar miljövänligt. Han är samarbetskunnig. Han kan betjäna kunderna väl/i enlighet med sitt företags eller sin organisations serviceprinciper. Han iakttar säkerhet i arbetet och i ordningen på arbetsplatsen. Han kan redogöra för arbetsgången och ge kunden feedback om sitt eget arbete.

Prestationen är alltid underkänd om

- slutresultatet av arbetet inte fyller kraven på yrkesskicklighet för examen
- slutresultatet av arbetet inte fyller kraven på kvalitetsnivå eller
- tiden som reserverats för yrkesprovet klart överskrids.

Dessutom leder en uppenbar likgiltighet för egen eller andras säkerhet eller osakligt beteende gentemot kunder eller andra intressentgrupper till att provet avbryts omedelbart och prestationen underkänns.

3 § SKÖTSEL OCH UNDERHÅLL AV BYGGNADER

a) Kraven på yrkesskicklighet

Examinanden vet hur byggdelarna i byggnadens yttre mantel beter sig under olika årstider. Han känner till hur systemen och utrustningen i samband med avledningssystemen för regnvatten och torkning av markgrunden fungerar.

Examinanden kan justera och utföra service samt reparera fel i anslutning till dörrarnas och fönstrens funktion. Han känner till grunderna för byggnadsmålning och är på det klara med vilka egenskaper och servicebehov vanliga ytmaterial har som används inne i byggnaden. Han kan utföra byggtekniska reparationer för att underhålla ytor och anordningar inne i och utanför huset och för att eliminera fel som medför olägenheter för utseendet. Han kan utföra byggtekniska reparationer för att eliminera fel som förorsakar fuktproblem i husets bottenbjälklag.

Examinanden kan rapportera om utförda underhålls- och serviceåtgärder muntligt, skriftligt och via e-post till fastighetens alla intressentgrupper samt kan vidta omedelbara reparationsåtgärder om överraskande fel uppkommer.

b) Sätten att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten påvisas i regel genom att examinanden utför ifrågavarande arbetsuppgifter i vanlig arbetsmiljö eller genom särskilda arbetsprestationer i en sådan omfattning att kunnandet kan tillförlitligt påvisas motsvara kraven på yrkesskicklighet med tanke på både praktiska och teoretiska kunskaper som behövs i branschen. Under arbetsprestationen kan bedömarna ställa kompletterande frågor till examinanden. Att examinanden behärskar kompletterande färdigheter, bakgrundskunskaper och bestämmelser kan också kontrolleras med separata prov i den mån dessa kunskaper inte framgår vid själva arbetsprestationen. Vid behov kan yrkesprovet avläggas i flera delar eller arbetsobjekt, dock så att kunnandet kan mätas i den omfattning kraven förutsätter. Yrkesskickligheten kan också utredas med hjälp av intervjuer eller andra förfaringssätt, som kan precisera nivån av examinandens kunnande. Vid bedömningen skall också examinandens egen bedömning av sin prestation beaktas.

c) Mål och kriterier för bedömningen

Prestationen bedöms enligt skalan godkänd/underkänd. Om prestationen underkänns får examinanden skriftligen besked om vilka delprestationer underkänts och vilka godkänts samt en redogörelse för varför prestationen underkänts. För att främja examinandens yrkesmässiga utveckling ges feedback också då prestationen är godkänd. Vid yrkesproven skall arbetstakten motsvara normal arbetstakt inom branschen.

Prestationen är godkänd om

- examinanden fyller kraven på yrkesskicklighet
- examinanden handlar på ett yrkesmässigt godtagbart sätt och med yrkesmässig snabbhet
- slutresultatet av arbetet fyller uppgiftsbeskrivningen
- slutresultatet av arbetet fyller uppställda kvalitetskrav och
- examinanden handlar i övrigt i enlighet med följande beskrivning:

Examinanden behärskar helheter. Arbetet utförs systematiskt och framskrider konsekvent. Han väljer rätta arbetsmetoder och redskap samt använder dem på rätt sätt. Han har de kunskaper och färdigheter som behövs i arbetet och han kan använda tekniska dokument och källmaterial samt mätutrustning och maskiner som behövs i arbetet. Han kan utarbeta nödvändiga dokument i sitt arbete. Han väljer rätta reservdelar, material och tillbehör samt använder dem ekonomiskt. Han är kostnadsmedveten och beaktar verksamhetens totala lönsamhet. Han handlar miljövänligt. Han kan samarbeta. Han kan betjäna kunderna väl/i enlighet med sitt företags eller sin organisations serviceprinciper. Han iakttar säkerhet i arbetet och i ordningen på arbetsplatsen. Han kan redogöra för arbetsgången och ge kunden feedback om sitt eget arbete.

Prestationen är alltid underkänd om

- slutresultatet av arbetet inte fyller kraven på yrkesskicklighet för examen
- slutresultatet av arbetet inte fyller kraven på kvalitetsnivå eller
- tiden som reserverats för yrkesprovet klart överskrids.

Dessutom leder en uppenbar likgiltighet för egen eller andras säkerhet eller osakligt beteende gentemot kunder eller andra intressentgrupper till att provet avbryts omedelbart och prestationen underkänns.

4 § SKÖTSEL OCH UNDERHÅLL AV MILJÖN

a) Kraven på yrkesskicklighet

Examinanden kan utföra skötsel- och underhållsarbeten under olika årstider. Han kan utföra snöplognings-, halkbekämpnings- och sandningsarbeten vintertid. Han kan utföra renhållningsarbeten och sköta om gräsmattor och planteringar under alla årstider samt utföra säsongbetonade vår- och höststädningar samt serviceåtgärder.

I arbeten som utförs med maskiner kan examinanden använda maskinell utrustning för fastighetsskötsel, samt använda och utföra service på maskiner, utrustning och anordningar och han klarar av att utföra mindre reparationer på maskiner, utrustning och anordningar. Han kan beakta arbets säkerheten i användningen av maskiner och tilläggsutrustning. Han har giltigt körkort och behörighet åtminstone för användning och körning av maskiner för fastighetsvård.

Han känner till användningen av miljövänliga maskiner (bl.a. färdvägskartor, minimering av flyttningar, ekonomiskt körsätt, utsläpp och buller).

Examinanden kan reparera och återställa gräsmattor samt utföra säsongarbeten under våren och hösten. Han kan klippa gräsmattan med vanliga maskiner och använda trimningsutrustning. Han kan utföra underhålls-, service- och reparationsåtgärder på anordningar och utrustning i byggd miljö.

Examinanden förstår hur boendesäkerheten och trivseln påverkas av faktorer som har anknytning till fastighetens utomhusområden, i synnerhet lekplatserna.

Centralt för alla miljöarbeten är yrkesskicklighet samt smidig kundservice. Helhetsbilden av området som sköts skall vara sådan att kunderna är nöjda.

Examinanden kan rapportera om gjorda underhålls- och serviceåtgärder muntligt, skriftligt och via e-post till fastighetens alla intressentgrupper samt kan vidta omedelbara reparationsåtgärder om överraskande fel uppkommer.

b) Sätten att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten påvisas i regel genom att examinanden utför ifrågavarande arbetsuppgifter i vanlig arbetsmiljö eller genom särskilda arbetsprestationer i en sådan omfattning att kunnandet kan tillförlitligt påvisas motsvara kraven på yrkesskicklighet med tanke på både praktiska och teoretiska kunskaper som behövs i branschen. Under arbetsprestationen kan bedömarna ställa kompletterande frågor till examinanden. Examinandens behärskande av kompletterande färdigheter, bakgrundkunskaper och bestämmelser kan också kontrolleras med separata prov i den mån dessa kunskaper inte framgår vid själva arbetsprestationen. Vid behov kan yrkesprovet avläggas i flera delar eller arbetsobjekt, dock så att kunnandet kan mätas i den omfattning kraven förutsätter. Yrkesskickligheten kan också utredas med hjälp av intervjuer eller andra förfaringssätt, som kan precisera nivån av examinandens kunnande. Vid bedömningen skall också examinandens egen bedömning av sin prestation beaktas.

c) Mål och kriterier för bedömningen

Prestationen bedöms enligt skalan godkänd/underkänd. Om prestationen underkänns får examinanden skriftligen besked om vilka delprestationer underkänts och vilka godkänts samt en redogörelse för varför prestationen underkänts. För att främja examinandens yrkesmässiga utveckling ges feedback också då prestationen är godkänd. Vid yrkesproven skall arbetstakten motsvara normal arbetstakt inom branschen.

Prestationen är godkänd om

- examinanden fyller kraven på yrkesskicklighet
- examinanden handlar på ett yrkesmässigt godtagbart sätt och med yrkesmässig snabbhet
- slutresultatet av arbetet fyller uppgiftsbeskrivningen
- slutresultatet av arbetet fyller uppställda kvalitetskrav och
- examinanden handlar i övrigt i enlighet med följande beskrivning:

Examinanden behärskar helheter. Arbetet utförs systematiskt och framskrider konsekvent. Han väljer rätta arbetsmetoder och redskap samt använder dem på rätt sätt. Han har de kunskaper och färdigheter som behövs i arbetet och han kan använda tekniska dokument och källmaterial samt mätutrustning och maskiner som behövs i arbetet. Han kan utarbeta nödvändiga dokument i sitt arbete. Han väljer rätta reservdelar, material och tillbehör samt använder dem ekonomiskt. Han är kostnadsmedveten och beaktar verksamhetens totala lönsamhet. Han handlar miljövänligt. Han kan samarbeta. Han kan betjäna kunderna väl/i enlighet med sitt företags eller sin organisations serviceprinciper. Han iakttar säkerhet i arbetet och i ordningen på arbetsplatsen. Han kan redogöra för arbetsgången och ge kunden feedback om sitt eget arbete.

Prestationen är alltid underkänd om

- slutresultatet av arbetet inte fyller kraven på yrkesskicklighet för examen
- slutresultatet av arbetet inte fyller kraven på kvalitetsnivå eller
- tiden som reserverats för yrkesprovet klart överskrids.

Dessutom leder en uppenbar likgiltighet för egen eller andras säkerhet eller osakligt beteende gentemot kunder eller andra intressentgrupper till att provet avbryts omedelbart och prestationen underkänns.

5 § SKÖTSEL OCH UNDERHÅLL AV VENTILATIONSSYSTEM

a) Kraven på yrkesskicklighet

Examinanden känner till kraven på ett gott och hälsosamt inomhusklimat samt faktorer som bidrar till värmetrivseln. Han förstår skillnaderna mellan ventilation och luftkonditionering. Han förstår skillnaderna mellan olika ventilationsystem och hur de fungerar. Han känner till klassificeringen för inomhusluften. Han förstår funktionsprocessen för tilluftsapparater och tillhörande justerings- och tillägsdelar (filtrering, avkylning, befuktning, efteruppvärmning, inblåsning, värmeåtervinning). Han kan utföra kontrollmätningar som inverkar på boendeförhållanden samt känner till de lagstadgade rensningsintervallen. Han känner till regleringen för ventilationen, både i konventionella och moderna regelsystem.

Examinanden kan på basis av ventilationsritningar identifiera och lokalisera ventilationsanläggningens olika delar och de angivna riktvärdena och kan jämföra dem med mätprotokoll. Han kan utföra felsökning i ventilationsprocessens olika delar och kan vid överraskande fel minimera skadorna på fastigheten. Han förstår skillnaderna mellan olika klasser för ventilationsfilter och kan välja det mest ändamålsenliga filtret för ett visst objekt. Han kan sköta ventilationsanläggningen med beaktande av dess betydelse för användarna och fastighetens energiförbrukning. Examinanden kan rapportera om gjorda underhålls- och serviceåtgärder muntligt, skriftligt och via e-post till fastighetens alla intressentgrupper samt kan vidta omedelbara reparationsåtgärder om överraskande fel uppstår.

b) Sätten att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten påvisas i regel genom att examinanden utför ifrågavarande arbetsuppgifter i vanlig arbetsmiljö eller genom särskilda arbetsprestationer i en sådan omfattning att kunnandet kan tillförlitligt påvisas motsvara kraven på yrkesskicklighet med tanke på både praktiska och teoretiska kunskaper som behövs i branschen. Under arbetsprestationen kan bedömarna ställa kompletterande frågor till examinanden. Att examinanden behärskar kompletterande färdigheter, bakgrundskunskaper och bestämmelser kan också kontrolleras med separata prov i den mån dessa kunskaper inte framgår vid själva arbetsprestationen. Vid behov kan yrkesprovet avläggas i flera delar eller arbetsobjekt, dock så att kunnandet kan mätas i den omfattning kraven förutsätter. Yrkesskickligheten kan också utredas med hjälp av intervjuer eller andra förfaringssätt, som kan precisera nivån av examinandens kunnande. Vid bedömningen skall också examinandens egen bedömning av sin prestation beaktas.

c) Mål och kriterier för bedömningen

Prestationen bedöms enligt skalan godkänd/underkänd. Om prestationen underkänns får examinanden skriftligen besked om vilka delprestationer underkänts och vilka godkänts samt en redogörelse för varför prestationen underkänts. För att främja examinandens yrkesmässiga utveckling ges feedback också då prestationen är godkänd. Vid yrkesproven skall arbetstakten motsvara normal arbetstakt inom branschen.

Prestationen är godkänd om

- examinanden fyller kraven på yrkesskicklighet
- examinanden handlar på ett yrkesmässigt godtagbart sätt och med yrkesmässig snabbhet
- slutresultatet av arbetet fyller uppgiftsbeskrivningen
- slutresultatet av arbetet fyller uppställda kvalitetskrav och
- examinanden handlar i övrigt i enlighet med följande beskrivning:

Examinanden behärskar helheter. Arbetet utförs systematiskt och framskrider konsekvent. Han väljer rätta arbetsmetoder och redskap samt använder dem på rätt sätt. Han har de kunskaper och färdigheter som behövs i arbetet och han kan använda tekniska dokument och källmaterial samt mätutrustning och maskiner som behövs i arbetet. Han kan utarbeta nödvändiga dokument i sitt arbete. Han väljer rätta reservdelar, material och tillbehör samt använder dem ekonomiskt. Han är kostnadsmedveten och beaktar verksamhetens totala lönsamhet. Han handlar miljövänligt. Han kan samarbeta. Han kan betjäna kunderna väl/i enlighet med sitt företags eller sin organisations serviceprinciper. Han iakttar säkerhet i arbetet och i ordningen på arbetsplatsen. Han kan redogöra för arbetsgången och ge kunden feedback om sitt eget arbete.

Prestationen är alltid underkänd om

- slutresultatet av arbetet inte fyller kraven på yrkesskicklighet för examen
- slutresultatet av arbetet inte fyller kraven på kvalitetsnivå eller
- tiden som reserverats för yrkesprovet klart överskrids.

Dessutom leder en uppenbar likgiltighet för egen eller andras säkerhet eller osakligt beteende gentemot kunder eller andra intressentgrupper till att provet avbryts omedelbart och prestationen underkänns.

6 § FÖRETAGSAMHET

a) Kraven på yrkesskicklighet

Examinanden vet vad arbetet som företagare förutsätter. Han kan bedöma sin företagsamhet och sin eventuella företagsverksamhet, samt på vilka områden och hur han kan utveckla sina färdigheter som företagare. Han har en gedigen yrkeskunskap inom sin bransch och han förstår hur företagsverksamheten i branschen fungerar. Han kan granska branschen samt de möjligheter och risker som ansluter sig till att starta och utveckla ett företag i branschen. Han har de baskunskaper som behövs för att starta ett eget företag.

Examinanden känner till skillnaderna mellan de olika företagsformerna och vet vilka administrativa åtgärder som vidtas när man grundar ett företag. Han kan utveckla en konkurrenskraftig affärsidé tillsammans med sakkunniga och vet hur man använder affärsidén som grund för planeringen och förverkligandet av verksamheten. Examinanden vet vilka ekonomiska, produktionsmässiga och psykiska resurser som företagsverksamheten kräver och han kan bedöma behovet av dessa resurser t.ex. när det gäller att starta det egna företaget.

Examinanden förstår att kundrelationerna och andra samarbetskontakter är en viktig del av en framgångsrik företagsverksamhet och examinandens har därför förutsättningar att utveckla dessa kontakter. Examinanden känner till prissättningen av produkter och de viktigaste ekonomiska nyckeltalen. Han känner till den centrala lagstiftningen om företagsverksamhet. Han kan skaffa sig den information och de sakkunnigtjänster som han behöver både när han grundar företaget och i de olika skedena av företagsverksamheten.

b) Sätten att påvisa yrkesskickligheten

I yrkesprovet bedöms

- examinandens värderingar och personliga förutsättningar att arbeta som företagare
- examinandens kunskaper och färdigheter i företagsamhet

När man planerar ett prov och väljer en miljö för provet är det viktigt att man försäkras om att det går att tillförlitligt mäta båda de ovanstående färdigheterna.

När man bedömer individuella faktorer är det viktigt att man beaktar examinandens förmåga att utvärdera sina egna färdigheter att fungera som företagare. Bedömningen baserar sig på självvärdering, jämförande bedömning i grupp och diskussioner med sakkunniga. Som arbetsredskap kan man använda t.ex. olika typer av samtal och analyser. Man bedömer inte om examinanden är en bra företagare eller inte, utan målet är att man bildar sig en uppfattning om personens företagarprofil. Genom att tolka sin företagarprofil kan examinanden självständigt eller tillsammans med sakkunniga göra upp en utvecklingsplan för att främja sitt eget arbete som företagare.

De som deltar i bedömningen av denna studiehelhet skall ha kännedom om företagsverksamhet och företagsutveckling.

Kunskaperna och färdigheterna i företagsamhet bedöms på basis av verkligt arbete i anslutning till företagsamhet. Den centrala delen av provet är ett projekt om hur man startar en långvarig företagsverksamhet, där examinanden bearbetar sin företagsidé till en affärsidé. När examinanden bygger upp en fungerande affärsidé bör han mångsidigt granska verksamhetsmiljön speciellt ur en blivande företagares synvinkel inom branschen. Examinanden kan diskutera möjligheten att starta ett eget företag och frågor som berör detta med sakkunniga inom branschen.

Examinanden kan också göra upp de centrala planer som behövs i affärsverksamheten och bedöma deras funktionsduglighet. Han kan bedöma sitt företags sannolika resursbehov. Yrkesprovet kan kompletteras med hjälp av utredningar, beräkningar och övriga skriftliga dokument samt muntliga samtal och intervjuer.

c) Mål och kriterier för bedömningen

Målen för bedömningen:

- att bedöma de egna företagarfärdigheterna och planera utvecklingen som företagare
- att känna till vilka grundläggande färdigheter som behövs för att starta ett företag samt behärska centrala frågor i anslutning till detta
- att använda sakkunnigtjänster och utnyttja informationskällor

Kriterierna för bedömningen:

Examinanden vet vad arbetet som företagare kräver och vilka färdigheter som behövs för att lyckas som företagare. Examinanden kan analysera sina förutsättningar att arbeta som företagare och sina värderingar och på basis av dessa bedöma sin egen företagsamhet och göra upp en utvecklingsplan för sig själv som företagare. Han kan skapa lösningar för företaget och samtidigt lita på sina egna bedömningar samt dra nytta av och värdesätta sin yrkesskicklighet.

Examinanden känner sitt eget yrkesområde och sin egen region samt kan granska framtidsutsikterna, möjligheterna och marknaden utifrån perspektivet att starta ett företag inom branschen.

Examinanden vet vilka olika sätt man kan överväga när man ämnar starta ett företag. Han känner till de vanligaste företagsformerna som används i Finland, de administrativa åtgärderna vid startandet av företag, hur man vanligen definierar ansvarsområden och löser behovet av resurser och risker för att kunna diskutera med sakkunniga om olika alternativ angående det egna företagets verksamhet. Han vet vilka ekonomiska, produktionsmässiga och andliga resurser som startandet av företagsverksamhet kräver och kan bedöma behoven av dessa ur den synvinkel man har då man planerar att starta egen företagsverksamhet. Han känner till de lagstadgade åtgärderna vid startandet av företagsverksamhet och vet varifrån man vid behov kan erhålla sakkunnig hjälp för att fördjupa de kunskaper som behövs för att starta ett företag.

Examinanden kan utveckla en konkurrenskraftig affärsidé med sakkunnigas hjälp, förstår affärsidéns uppgift som arbetsredskap inom företagsverksamheten och vet hur man använder den som grund för planeringen och förverkligandet av verksamheten. När examinandem utvecklar affärsidén tar han hänsyn till efterfrågan och konkurrensen på marknaden samt olika specialiseringsfaktorer som är väsentliga för att verksamheten skall fungera.

Examinanden förstår att kund- och andra samarbetsrelationer är en väsentlig del av en framgångsrik affärsverksamhet. Han vet vad som utgör grunden för värderingarna när det gäller att upprätthålla kundrelationerna och andra samarbetsförhållanden och för verksamhetssätten som definieras i affärsidén för hans tilltänkta företag. Han har de färdigheter som behövs för att bygga upp och upprätthålla kund- och leverantörsrelationer samt andra nätverksförhållanden som är viktiga för verksamhetens fortlevnad.

Examinanden förstår vad en lönsam verksamhet grundar sig på och kan påverka företagets lönsamhet. Han kan tolka företagets bokslut bl.a. med avseende på kapital, förmögenhet, likviditet och resultat. Examinanden förstår principerna för kostnadsberäkning och vet vilka marknadsmässiga faktorer man också måste beakta för att kunna prissätta produkter förnuftigt. Examinanden kan göra en grov budget över inkomster och utgifter och kan söka information och sakkunnigtjänster för att lösa beskattningsfrågor som berör branschens företagsverksamhet.

Utbildningsstyrelsen har godkänt dessa examensgrunder med stöd av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

De fristående examina är examina som särskilt planerats och utvecklats för att avläggas av den vuxna befolkningen.

Planeringen och genomförandet av de fristående examina baserar sig på ett nära samarbete mellan sakkunniga inom undervisning och arbetsliv.

UTBILDNINGSSTYRELSEN
Utbildningsstyrelsen/försäljning
Hagnäsgatan 2
Pb 380
00531 Helsingfors

Tfn: försäljning (09) 774 774 50
växel (09) 774 774
fax (09) 774 774 75
E-mail: myynti@oph.fi
Internet: www.oph.fi